

Мартиненко Л. А.,
здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир

УДК 37.014

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕФОРМ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

За роки незалежності України постійно відбувається процес реформування та розвитку освіти. Напрями розвитку освіти в Україні представлені у державних нормативних документах. Сьогодні основними напрямками реформування української освіти є:

- впровадження компетентнісного підходу до навчання учнів;
- реалізація особистісно-орієнтованого підходу до організації навчання задля гармонійного розвитку особистості школяра;
- упровадження інтегрованого навчання у початковій школі;
- укладання нових підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій для учнів і вчителів закладів загальної середньої освіти.

Вивчивши особливості реформування освіти у Великій Британії наприкінці ХХ – початку ХІХ століття, виокремимо інноваційні технології, які було успішно реалізовано в цей період в системі освіти Великої Британії, для обґрунтування рекомендацій щодо вдосконалення політики модернізації освіти в Україні.

Шляхи модернізації освіти в Україні із врахуванням передового досвіду Великої Британії визначимо за двома рівнями: зміст освіти та організація освітнього середовища.

Аналіз змісту освіти Великої Британії дав можливість виокремити наступні напрямки удосконалення змісту освіти України:

- посилення принципу наступності у процесі складання навчальних програм дошкільної, початкової та середньої освіти;
- посилення ролі ціннісного компонента шляхом включення цілей морального, громадянського, полікультурного, екологічного, естетичного виховання;
- акцентування цілей здоров'язбереження, фізичного і гендерного виховання;
- впровадження практичною зорієнтованістю змісту освіти, що впливає на підвищення мотивації школярів;
- впровадження практично зорієнтованого змісту освіти через формування в учнів практичних умінь та навичок;

- інтеграція знань задля формування цілісного сприйняття навколишнього світу;
- прогнозуванням очікуваних результатів навчальної діяльності учнів;
- визначенням компетентнісно-орієнтованих цілей навчання;
- комп'ютеризація змісту освіти шляхом створення електронних навчальних матеріалів та Інтернет-платформ науково-методичної підтримки професійної діяльності вчителів;

- використання результатів підсумкового оцінювання для прийняття рішення щодо диференціації учнів за рівнем навчання.

Слід зазначити, що в Україні із впровадженням Концепції НУШ почалась модернізація змісту початкової освіти за окресленими напрямками. Зокрема, організація освітнього середовища початкової школи.

Враховуючи досвід організації навчального процесу в початковій школі у Великій Британії, розглянемо можливі шляхи реформування освітнього простору початкової школи України.

Сучасні реформи початкової школи в Україні на організаційному рівні спрямовані на оптимізацію освітнього процесу в початковій школі, що полягає в наступному:

- упровадження циклів навчання;
- адаптація режиму навчання до вікових особливостей молодшого школяра;
- розширення шкільної автономії у питаннях планування розкладу і форм занять;
- розширення вчительської автономії у питаннях використання технологій і методів навчання, що забезпечують індивідуалізацію, інтегрований підхід, продуктивну взаємодію з учнями;

- комп'ютеризація освіти та поширення ІКТ-технологій;

- застосування формувального оцінювання, яке ґрунтується на засадах дитиноцентричного підходу до навчання;

- упровадження психолого-педагогічної вхідної діагностики з метою отримання інформації про готовність учнів до навчання і подальшого планування освітнього процесу відповідно до їхніх освітніх потреб;

- використання вчителями форм і методів розвивального навчання, поширення навчання в команді та взаємонавчання учнів;

- створення і реалізація програми заходів підтримуючого навчання;

- включення учнів до процесу планування і проведення оцінювання власних навчальних досягнень.

Основна мета навчання читання у початковій школі полягає у тому, щоб навчити учнів добре читати і розуміти прочитане, вміти розрізняти тексти за жанром і стилем. Задля навчання читання у початковій школі Великої Британії використовують такі методи:

- алфавітний (alphabetical method) – читання по буквах;
- звуковий (phonic method) – навчає як звучать літери і їх поєднання з іншими літерами;
- "дивись і кажи" або "зоровий" ("look and say" або "sight" method) – усне заучування слів за їхньою формою;
- метод "речення" ("sentence" method) – речення ділиться на частини, які запам'ятовуються або здогадування значення окремого слова із контексту.

Ефективність уроків у початковій школі залежить і від того, наскільки цікаво вони проводяться. Це можуть бути театралізовані заняття, урок-подорож у країну ввічливості, урок-інсценізація тієї чи іншої казки, уроки-екскурсії на природу, приготування з бабусею обіду та ін. Саме у процесі таких уроків застосовуються наступні інтерактивні методи навчання: діалог, рольова гра тощо.

Основними принципами реформування освіти, закладеними в новому Законі, є [1]:

- забезпечення якості освіти;
- приведення структури освіти у відповідність до міжнародних стандартів з метою розширення можливостей випускників освітніх програм;
- реалізація можливості здобуття освіти впродовж усього життя;
- децентралізація управління та забезпечення автономії закладів освіти;
- запровадження нової формули фінансування освіти, що базується на визначенні бюджетних витрат у розрахунку на учня (студента);
- підвищення кваліфікації і підняття соціального статусу педагога.

Відповідно до Закону України "Про освіту", "початкова освіта є першим рівнем повної загальної середньої освіти, який має забезпечити здатність особи виконувати прості завдання у типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання виконувати завдання під безпосереднім керівництвом іншої особи" [1].

Закон України "Про освіту" передбачає певні кроки, пов'язані з оптимізацією організації навчання у початковій школі:

- циклічність – освітній процес може організовуватися за циклами, поділ на які здійснюється з урахуванням вікових особливостей фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей;
- доступність – початкова освіта здобувається у закладі освіти за місцем проживання дитини (за необхідності органи місцевого самоврядування забезпечують підвезення до закладу освіти чи його філії), в сім'ї або за участю вчителя чи фізичних осіб, які здійснюють освітню діяльність;
- групування учнів – для здобуття початкової освіти діти (незалежно від їх кількості) одного або різного віку можуть бути об'єднані в один або в різні класи

(групи), де освітній процес організується одним чи кількома вчителями в найбільш зручній та доцільній формі для виконання стандарту початкової освіти;

– адаптивність – тривалість уроків у перших класах становить 35 хвилин, у других – четвертих класах – 40 хвилин з можливістю обирати інші форми освітнього процесу і проведенням додаткових, індивідуальних занять та консультацій з учнями;

– автономність – держава гарантує академічну, організаційну і кадрову автономію закладів освіти [1].

Згідно з Державною національною програмою "Освіта" ("Україна XXI століття") головними завданнями реформування загальної середньої освіти стають:

– визначення змісту загальноосвітньої підготовки і базових дисциплін, встановлення раціонального співвідношення між гуманітарними та природничо-математичними складовими змісту, впровадження інтегрального принципу навчання;

– відповідне науково-педагогічне, методичне та інформаційне забезпечення навчання, впровадження нових педагогічних технологій;

– розробка державних стандартів усіх рівнів загальної середньої освіти;

– створення системи варіантного навчання і виховання, спроможної задовольнити особистісні потреби учнів і розкрити їхні здібності;

– розвиток системи загальноосвітніх навчальних закладів нового покоління; – розбудова сільської школи [2].

Проте зміни в системі освіти не повною мірою задовольнили потреби суспільства і держави, що призвело до розробки та затвердження у 2002 р. "Національної доктрини розвитку освіти", в якій акцентується особистісна орієнтація освіти, формування національних і загальнолюдських цінностей, гарантія громадянам рівних можливостей у здобутті освіти, постійне підвищення якості освіти, розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя, запровадження інформаційних технологій та інтеграція української освіти до європейського та світового освітніх просторів [3].

"Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" (2013 р.) конкретизує основні шляхи реалізації концептуальних ідей та поглядів розвитку освіти, визначених "Національною доктриною розвитку освіти у XXI столітті". В документі визначено наступні проблеми, які стримують розвиток і не дають можливості забезпечити нову якість освіти, зокрема початкової:

– обмеженість доступу до якісної освіти окремих категорій населення (діти, які проживають у сільській місцевості, діти з особливими освітніми потребами, обдарована учнівська молодь, діти мігрантів);

– недостатній розвиток мережі дошкільних навчальних закладів;

– недосконалість системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти;

- невисокий рівень заробітної плати працівників освіти;
- низький рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення навчальних закладів;
- недостатній розвиток громадського самоврядування навчальних закладів [4].

У зв'язку з цим "Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" визначено основні завдання для початкової школи:

- оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації;
- перебудова навчально-виховного процесу на засадах розвивальної педагогіки, спрямованої на раннє виявлення та найбільш повне розкриття потенціалу (здібностей) у дітей, з урахуванням їх вікових та психологічних особливостей;
- побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини;
- забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі;
- посилення мовної, інформаційної, екологічної підготовки учнів;
- створення безпечного освітнього середовища;
- забезпечення функціонування ефективної системи інклюзивної освіти;
- удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів [4].

Спробою розв'язати накопичені впродовж усього періоду існування незалежної України численні проблеми в галузі освіти стала Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року (2016 р.) , яка для початкової освіти на першому етапі (2016–2018 рр.) передбачала:

- перегляд навчальних планів і програм із метою розвантаження;
- створення опорних шкіл базового рівня в сільській місцевості;
- розроблення та затвердження стандартів початкової освіти на компетентнісній основі;
- підвищення кваліфікації вчителів початкової школи;
- підготовку підручників нового покоління й формування національної Е-платформи електронних курсів та підручників;
- створення системи освітньої статистики і аналітики;
- забезпечення різноманітності форм здобуття початкової освіти [5].

Таким чином, за роки незалежності в Україні відбулося реформування початкової освіти. Проведений аналіз законодавчих і стратегічних документів дозволяє виокремити такі загальні тенденції розвитку національної початкової

школи, як: ціннісна орієнтація освітнього процесу (патріотичне, громадянське, моральне, екологічне, естетичне виховання учнів); оптимізація організації навчання; застосування в навчанні діяльнісного та інтегрованого підходів; стандартизація та компетентнісна спрямованість змісту; модернізація системи оцінювання успішності молодших школярів; децентралізація і розширення шкільної автономії.

Отже, вивчення досвіду Великої Британії щодо проведення трансформацій на організаційному та змістовому рівнях початкової освіти з метою використання прогресивних ідей дасть можливість прискорити процес розбудови Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про освіту". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 05.04.2024).
2. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття"), 1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п> (дата звернення: 05.04.2024).
3. Національна доктрина розвитку освіти. 2002. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 05.04.2024).
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. 2013. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 05.04.2024).
5. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/249613934> (дата звернення: 05.04.2024).

